

**A Környezet- és Természetvédő Civil Szervezetek
XXVI. Országos Találkozójának állásfoglalása
az őrségi hagyományos szálaló erdőgazdálkodásról.**

Az Országos Találkozó résztvevői támogatják a Kerekerdő Alapítvány kezdeményezését és felkérlik a Földművelésügyi minisztert az illetékes hivatalokat és testületeket, hogy tegyék meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében,
hogy

az „Őrségi hagyományos szálaló erdőgazdálkodás”

kerüljön be a Magyar Értéktárba, legyen „kiemelt nemzeti érték”, és kapja meg a „hungarikum” címet.

Az Őrvidék egyes területein, Vas és Zala megye nyugati határvidékén, a természeti erőforrások birtoklásának és használatának sajátos formája alakult ki. Jellemzően az Őrség, a Vendvidék, a Hetés és a Göcsej apró falvakkal, szeres és szórvány településekkel jellemezhető dombvidéki tájain ősidők óta a földek és az erdők is, telkek (sessio-k) szerint elosztva, egyéni tulajdonban és egyéni használatban voltak. Ez a több ezer, egymáshoz kapcsolódó, zömmel néhány holdnyi (10 kh-nál kisebb), egymáshoz kapcsolódó sessióból álló, sajátos birtokszerkezet az oka annak az aprómozaikos tájszerkezetnek, mely természetvédelmi szempontból olyan értékké és az ide látogatók számára annyira vonzóvá teszi, ezt a tájat.

A bakhátas szántóföldi művelés, a kaszálórétegre alapozott állattenyésztés, az erdőket és a parlagokat is érintő legeltetés, a kaszálógyümölcsösök művelése, a természetes vizekkel való gazdálkodás és a kisparaszti szálaló erdőgazdálkodás a családi parasztgazdaságokban szerves egységet alkotott. A tartósan erdőként használt területeken általában szálalással termelték ki a szükséges fát. Aki őrségi, vendvidéki emberekkel beszélget az erdőkről, hamar belátja, hogy itt nem csupán bizonyos gazdasági, műszaki tevékenységről, fizikai munkáról, módszerekről van szó. Sajátságos ennek tudati és morális háttere is. Az erdőnek nem elsősorban piaci, értéke volt. Ez volt a családi aranytartalék, a bankbetét, a nemzedékről nemzedékre szálló örökség, Az erdő szeretete, az erdőben, az erdővel való együttélés identitásuk, személyiségük meghatározó része volt. Nem elhanyagolhatók az erdők materiális javai sem (tűzifa, épületfa, myirfaág, erdei gyümölcs, gomba, vad stb), melyek rendszeres, tartós haszonvételei a mindennapi élet szerves részét képezték. A kisparaszti erdők egyik fő jellemzője a nagy változatosság mind az erdőképi, mind pedig az ott folyó tevékenység szerint.

A fenntarthatóság eszmerendszerének szemszögéből, különösen a természetes biológiai sokféleségre gyakorolt pozitív hatásai miatt, ennek a kisparaszti gazdálkodásnak a különböző elemei közül különösen figyelemre méltó az erdőgazdálkodásnak az a hagyományos rendszere, melyet az erdész szakma rendszertelen szálalásnak, kisparaszti szálalásnak hív. Ez a tevékenység korábban foltszerűen az országban több helyen is előfordult, de összefüggően több ezer hektáron, csak itt a Nyugat-dunántúlon, jellemzően az Órségben és a kapcsolódó tájegységekben volt jellemző.

Az 1948 után gyorsan kiépülő pártállami diktatúra felszámolta a magángazdaságokat. A kommunista adminisztráció szektorok szerint próbálta szétválasztani és nagyüzemekbe szervezni a korábban komplex egységet alkotó parasztgazdaságok javait. Az erdőket erdőgazdaságokba az egyéb földeket termelészövetkezetekbe. A sajátos birtokszerkezet, a szorosan összefüggő földhasználati formák, a mezőgazdaság számára kedvezőtlen talajok és a helyiek ellenállása miatt néhány órségi településen, de jellemzően a Vendvidéken mégis megmaradt a kisparaszti magántulajdon. Így történhetett, hogy valami csoda folytán, az országban egyedülálló módon, több, mint 4000 hektáron máig fennmaradt a hagyományos kisparaszti szálaló erdőgazdálkodás.

Ma már evidenciának számít, hogy az Órségi Nemzeti Park területén, különösen a Vendvidéken található, több ezer hektáros tömböket alkotó kisparaszti szálalóerdők gazdálkodástörténeti, erdészettörténeti kuriózumok, s egyszersmind jelentős természeti értékek hordozói. Fontos tapasztalat, hogy van a magán erdőgazdálkodásnak egy ma is működő olyan formája, mely a tulajdonosi szemlélet és a birtokviszonyok sajátosságai révén mindenféle kedvezőtlen külső hatások ellenére és érdemi hatósági beavatkozások nélkül is úgymond automatikusan biztosítja, mind a helyi lakosság számára szükséges gazdasági haszonvételeket, mind pedig a természetvédelmi és közjóléti szempontból is kedvező folyamatos erdőborítás révén a természetes biológiai sokféleség megőrzését.

A kisparaszti szálaló erdők nagy értéke, hogy a birtokviszonyok sajátosságai miatt nagy területű, az élővilágra katasztrófát jelentő beavatkozások (tarvágás, vegyszerezés, monokultúra létesítés) nem történhetnek, nagy területre vonatkozóan folyamatos az erdőborítás. Az extenzív, emberléptékű beavatkozások következtében egy rendkívül értékes sokszínű erdőstruktúra alakult ki, melyre jellemző a változó, mozaikos állományzáródás, a sok összefolyó szinttel jellemezhető állományszinteztettség, sokféle fafaj több korosztálya által meghatározott állománykép. Ezeknek az elegyes, vegyes korú erdőknek a sajátossága a fajgazdagság, sokféle fafaj köztük pionír fajok jelenléte. A gyepszintben az árnytűrő, humuszkedvelő és az acidofil, ásványi talajt kedvelő fajok egyaránt megtalálhatóak. A mikroélőhelyek száma sok, az erdőállományok ellenállóléppessége magas, a táj és állománymintázat heterogén, finomszemcsés.